2017. december

FURTA

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

Készítette: Civisterv Városrendező és Építész Iroda – Debrecen, Széchenyi u. 8.

Településképi Arculati Kézikönyv a „településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény, továbbá a „településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012.(XI.8.) kormányrendelet alapján készült.

MEGRENDELŐ: FURTA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
Honlapcíme: www.furta.hu
E-mail címe: polghiv@furta.hu
Postacíme: 4141 Furta, Petőfi u. 1.
Telefon: +36 (54) 441-409
Polgármester: Krucsó Antal

Főépítész: Krisztik János

SZERKESZTETTE, SZÖVEG, FOTÓ:
Zsemberi István és Zsemberiné Luczi Anikó
Cívisterv Bt. (Debrecen, Széchenyi utca 8.)
Telefon: +36 (52) 531-732
Email: civisterv@civisterv.hu

TÉRKÉPI MELLÉKLETEK:
Zsemberi Márk

GRAFIKAI TERVEZÉS:
A Lechner Tudásközpont által kidolgozott minta felhasználásával készült.

A címlap és bevezető fotóját készítette:
Gombos Ferenc

Debrecen, 2017. december

CÍVISTERV
VÁROSTERVEZŐ ÉS ÉPÍTÉSZ IRODA
4025 Debrecen, Széchenyi utca 8 sz.

Zsemberi István

Digitálisan aláírta: Zsemberi István
DN: cn=Zsemberi István, o=Cívisterv Bt., ou, email=istvan.zsemberi@civisterv.hu, c=HU
Dátum: 2018.01.03 16:47:28 +01'00'

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés *5*

2. Furta bemutatása *7*

3. Örökségünk *11*

4. Eltérő karakterű településrészek Furtán *17*

- *Történeti településrész (lakó- és intézményterületek)*
- *Általános lakó- és intézményterületek*
- *Beépítésre nem szánt területek*

5. Építészeti útmutató *35*
Magasság
Tetőhajlásszög
Tetőforma
Telepítés
Színek
Terepalakítás
Kerítések
Kertek
Erkélyek, tornácok
Ajtók, ablakok
Homlokzatképzés
Részletek

6. Mai példák *58*

7. Utcák, terek *61*

8. Hirdetések, reklámtáblák *67*

BEVEZETÉS

A településkép védelméről szóló, 2016. évi LXXIV. törvény egyik legfontosabb, gyakorlati megvalósulást segítő eszköze a Településképi Arculati Kézikönyv.

A kézikönyv nem kizárólag szakembereknek készül. Elsősorban a települési döntéshozók és a lakosság tájékoztatását segítő, szemléletformáló kiadvány. A jogszabályok útvesztője helyett röviden, lényegre törően, és mindenki számára érthető módon mutatja be egy közösség környezetalakítással kapcsolatos elvárásait. A kézikönyv meghatározza a település településképi jellemzőit, a településképi szempontból egymástól jól elkülönülő településrészeket arculati jellemzőikkel és értékeikkel, a településkép minőségi formálására vonatkozó javaslatokat, valamint a településképhez illeszkedő építészeti elemeket, beépítési vázlatokat, egyúttal irányt mutat az építtetőknek.

A címlap és bevezető fotóját készítette: Gombos Ferenc

Az arculati kézikönyv egy ezidáig nem létező, újonnan bevezetett szabályozási műfaj. A Kézikönyv hosszú távon jelentősen befolyásolja a település életét, ezért készítésébe bevonásra kerültek a helyi civil szervezetek, lokálpatrióták, a helyi lakosság, hogy érdemi módon szólhassanak bele lakóhelyük arculatának alakításába.

Egy település arculata, sajátos értékeinek megőrzése, egységes képének megóvása- vagy megteremtése, az otthonosság érzésén túl, a helyi közösségek összetartó erejét is növeli.

FURTA BEMUTATÁSA

Általános településkép, településkarakter

A település Hajdú-Bihar megye déli részén, Berettyóújfalu város vonzáskörében, a Debrecent Szegeddel összekötő 47-es számú főútvonal mellett, a megyeszékhelytől 50 km-re, Berettyóújfalutól 15 km-re délre, Békéscsabától 82 km-re északkelet irányában terül el. Vasút hiányában csak közúton közelíthető meg. A település a „Berettyó és Körös Sárrétjének" a területén fekszik, azaz a 42,85 km^2 kiterjedésű furtai határ a Bihari-síknak nevezett kistáj nyugati részén terül el.

A kistáji kataszter Bihari-sík néven hozott itt létre önálló kistájat. A kistáj 750 négyzetkilométer nagyságú. Hozzátartozik Zsáka a közelében lévő Furtával, Vekerddel, Darvassal, Csökművel együtt. A Bihari-sík nagyobbik, Ny-i felén fekvő Furta jellemzően hordalékkúpok és folyóhátak közé zárt, közepes talajvízállású, gyenge lefolyású ártéri síkságon terül el, ahol a szikes talajok különböző típusai (réti szolonyecek, sztyeppesedő réti szolonyecek és szolonyeces réti talajok) jöttek létre.

Emiatt a tájrész hasznosításában is sok a gyenge legelőnek használt szikes puszta, de megtalálható itt a kultúrsztyep is. A szikes talajok aránya Furtán meghaladja az 50 %-ot is. A kistáj az Alföld legjellegzetesebb süllyedék-területe, miután a Berettyó- és Körös-vidék a Tiszántúl nagy víz- és üledékgyűjtője, erózió bázisa volt.

A Bihari-sík éghajlata mérsékelten meleg-száraz, de a K-i részén inkább mérsékelten meleg – mérsékelten száraz. A hőmérséklet évi vegetációs időszaki átlaga 10,2 ^{0}C és 17,2 ^{0}C. a legmelegebb nyári napokon mért maximum hőmérsékletek sokévi átlaga 34,1-34,3 ^{0}C, míg a leghidegebb téli minimumoké -17,0 és -17,5 ^{0}C közötti. Az évi csapadékmennyiség Furta településen kevéssel 550 mm alatt marad. A hőmérséklet nagyobb szélsőségei, a felhőzet és a csapadék alacsony értékei miatt gyakoriak az aszályok.

A furtai földek minősége gyenge, értékük átlagosan 17 aranykorona körül mozog. A mezőgazdaságilag hasznosítható területek jellemző kultúráját alkotják a szemestakarmányok, a cukorrépa és a lucerna, s igen fontos a természeti adottságokhoz jól igazodó, részben legeltető állattenyésztés (juh, szarvasmarha), valamint a liba és az egyéb aprójószág.

Az alapvetően kedvezőtlen talajadottságok hátrányos hatásait a gazdag flóra- és faunavilág, a sárréti-bihari falvak jellegzetességeit és arculatát mindmáig megőrző falukép, a messze földön híres népzenei- és népművészeti kultúra (pl. a furtai hímzés, a citerazenekar) ellensúlyozzák, illetőleg változtatják előnnyé.

Természetes növénytakarója a füves puszta, szórványos facsoportokkal. Ragadozó állat a menyét, róka, rágcsálója a mezei nyúl. Leggyakoribb madarai a veréb, bíborpacsirta, fecske, varjú, ölyv stb. Nagy számban él itt a fácán és a fogoly, valamint a védett túzok is.

A furtai határban reménykeltő kőolaj- és földgázkutatások folynak.

Furta neve a mai alakjában községnévként először az 152. évi dikális (azaz adó-) összeírásban fordult elő, a település eredete a „hivatalosan" – és a köztudatban is – mind a mai napig ehhez az évszámhoz kötődik. Ennek a széles körben elterjedt álláspontnak a leginkább ismert közvetítője Furta eredetét és történetét a következőképpen írja le röviden: „Valószínűen késői településű község. Árpád-kori írásos nyoma nincs, de az 1552-es összeírásban szerepel. 1692-ben lakatlannak mondják, de legkésőbb a XVIII. század elején már újratelepült."

A Sárréten fekvő, Váradhoz közel eső község földesura a nagyváradi római katolikus káptalan kis prépostja volt, de a falu lakosságának nagyobbik hányada református.

A község lakosságának meghatározó csoportját a telkesjobbágyok jelentették, noha a földesúrnak itt a XIX. század derekán majorsági gazdasága is kiépült. Tipikus jobbágyfalunak mondható tehát, erős református többsége pedig azt valószínűsítheti, hogy a község lakossága valamilyen formában a XVI. századtól kezdve folyamatosan jelent volt. Címere a falu jobbágy mivoltával, mezőgazdasági-paraszti jellegével áll összefüggésben. Az 1770 szeptemberében kelt úrbáriumában megtalálhatjuk a falu XVIII. század eleje pecsétnyomójának lenyomatát, ennek kőirata: FURTA FALU 1720.

A köriraton belül a címerkép a következő: Álló férfialak heraldikailag balkezében három búzakalászt tart, jobb kezében pedig hegyével kifelé néző aratósarlót. Ez az ábrázolás egyértelműen a falu mezőgazdasági mivoltára utal… „Az aratósarló megjelenítése a címerképben tehát mindenképpen figyelemre méltó és olyan jellegzetesség, amely kiemeli Furta címerét a szokásos jobbágyfalvak közül." (a hivatkozott címert 1992. január 21-én a furtai önkormányzat képviselő-testülete elfogadta, és mint a község jelképét 1992. február 22-től újfent használja.)

Furta Árpád-kori létét bizonyítottnak véli számos forrás, illetve forrásfeltáró munka, olykor tudományos hipotézisként kezelve a kérdést. Az álláspontok többnyire névetimológiai, birtoktörténeti, közvetett írásos és egyéb forrásokra, érvekre támaszkodnak. A település nevére vonatkozó névetimológiai magyarázatok ugyancsak Furta korai „megülését" valószínűsítik, miután „Furta" helységnevet a latin Furtunatus-ból származó régi magyar Fortunánd személynév magyar névadással történt becéző alakjából eredeztetik.

Ezzel összhangban Furta korai meglétét támasztja alá a Furta személynév különböző alakjainak gyakori előfordulása a XV. századi szomszédos herpályi uradalom községeiben. (Herpály 1425: Furtha 1473: Fwrthay, Újfalu 1463-1473-1479: Fwrthay, Szentkozma 1425: Fwrthay). A szakirodalom közvetett bizonyítékai alapján bizonyosnak tekinthető, hogy a falu a tatárjárás előtt már megtelepedett. Az is bizonyos, hogy a tatárjárás pusztítása hosszú időre megszakította az életet a faluban, amely feltehetően csak a XIV. század elején népesült be újra.

Az 1552. évi adóösszeírásban a Furta név alatt tizenkét portát (hozzávetőleg 120 lakost) vettek nyilvántartásba. Ezt követően a településnek számos birtokosa volt (a váradi kisprépostság, az erdélyi fejedelemség, Zsáka vára, Bethlen Gábor, majd 1693-tól ismét a nagyváradi kisprépostság, egészen 1945-ig). Furtát 1659 szeptemberében a török segédhadaiként portyázó tatárok elpusztították. Az 1660-1670-es években ismét lakott településként említik a források. Ám a megpróbáltatásokat betetézte az 1678. évi pestis, amelynek nyomán Furta népessége újból elpusztult. Furta 1678-1720 között negyvenkét évig romokban álló lakatlan hely volt, amit a török Biharból történő kiűzési alkalmából 1692-ben készült összeírás is megerősít. 1720-ban a szomszédos Zsákáról 17 szabad menetelű paraszt és családja bérbe vette a furtai pusztát a nagyváradi kisprépostságtól. A puszta földek bérbevétele, egyszersmind Furta újbóli „megülését", benépesítését jelentette, s ezzel történelme során immár másodszor született újjá a falu.

Az 1767. január 23-án életbe lépett úrbérrendezést követően Furtán a préposti tulajdont képező határ művelését, 1772-től a jobbágyság helyzetét újraszabályozó helyi Úrbáriumban rögzített feltételek közepette végezték. Közel egy évszázad múltán, 1859-ben történt meg az önálló határ elkülönítése, a határ kialakulása, miután az 1853. március 2-án kiadott császári pátens (nyílt parancs) eltörölte az úrbéri terheket és kötelességeket (lényegében a jobbágyi jogállást), s ettől kezdve az úrbéres földek állami kárpótlás mellett paraszti tulajdonba mentek át. Ezzel megnyílt az út az önálló paraszti gazdálkodás erőteljesebb fejlődése előtt Furtán is. Főbb kontúrjait tekintve kialakultak a települést mindmáig jellemző morfológiai jegyek és sajátosságok.

A jelenlegi községházát 1906-ban építették. Elődje a „helység háza" még nádtetős épület volt, hivatali szobáiban búbos kemencével. A századforduló után több módosabb gazda építette át régi házát, amiből még látszik néhány a „Gencsi" falurészen és a mai Petőfi utcán.

A két világháború súlyos emberáldozatokkal járt a település számára Az első világháborúban 31 hősi halált halt református felekezetű katona emlékét tábla örökíti meg a református templom falán (a nem sokkal kevesebb katolikus halottak emléktábláját most tervezik). A második világháborúban 61 furtai lakos pusztult el katonaként vagy a holocaust vétlen áldozataként. Erre 1989. október 29-e óta emlékmű emlékeztet a község temetőjében. (Az emlékművön szereplő 60 név időközben kiegészült egy újabbal.)

A társadalmi-gazdasági fejlődés menetével párhuzamosan, az idők folyamán változott a település közigazgatási jogállása is. Az 1773-ban pagusnak, azaz falunak, 1877-től községnek minősülő település 1882-ben nagyközségi, a polgári anyagkönyvezés bevezetése után 1895-től anyakönyvi kerületi székhely, majd 1950-től az új tanácsi közigazgatási rendszerre való áttérés nyomán, immár Hajdú-Bihar megye részeként önálló tanácsú község lett, 1973-tól pedig Zsáka székhellyel, nagyközségi közös tanácsi irányítás alatt (Darvas, Zsáka, Vekerd társaságában) társközségi jogállást szerzett. Furta községi önállóságát csak 1990-ben szerezte vissza, s 1992-től újra büszkén viseli címerét, amelyet az elődök 1720-ban megalkottak, és örökül hagytak.

3

ÖRÖKSÉGÜNK

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők.

A feltehetően középkori falu református gyülekezetéről először 1650-ből találtak hiteles adatot. A pestis és a törökök pusztítását követően templomot építettek, de az nem volt hosszú életű.

Mind a református papnak, mind a fiúk és a lányok tanítójának szolgálati háza volt, illetve illetményföldjük. amelyek a nyomásban. A református pap illetménye például tizenkét köblös volt, és nyolc embervágó kaszáló. A rektoré ennek negyede, a lányok tanítójáé még kevesebb.

Teljesen új templom épült Szláma Márton derecskei kőműves tervei szerint 1815 és 1827 között. Neoromán tornyát 1872-ben emelte a gyülekezet.

Összetett szerkezetű orgonáját Friedl Lipót alkotta.

A római katolikus templom a Táncsics u. 3. sz. alatt található.

A római katolikus templomot Fáy Ferenc és Kende László kisprépostok 1782 és 1786 között építették. Határát a XIX. század derekán 15000 holdnak mondották, amelyből úrbéri szántóföld 1248, majorsági szántó 3752 hold volt. A fenti aránynak megfelelően alakult a többi művelési ág is.

A templomot 1791-ben szentelték fel Szent László tiszteletére. Barokk főoltára és szószéke olasz mester műve. Klasszicista mellékoltárát a XIX. század első felében alkották, orgonáját 1877-ben Kiszel István, debreceni mester készítette. S

A polgármesteri hivatal a Petőfi utca 1. szám alatt található. A nagyteremben állandó kiállításon tekinthetjük meg a híressé vált furtai hímzés legszebb darabjait. Az itt élő emberek hagyományszeretetének köszönhető, hogy a XIX század végére a fonás-szövés köréből kifejlődik, majd általánossá válik sajátos ornamentikájával, formanyelvével a furtai hímzés. Kezdetben szinte kizárólag vásznat, vagy lenféle anyagot használnak, fehér pamuthímzéssel. Az első világháborút követően jelenik meg a fehér alapon piros, majd a kék alapon fehér pamuthímzés.

1959-től Varga Dánielné Juhász Erzsébet nagynénjétől sajátította el a rajzolás-tervezés fortélyait. A helybéliek „Erzsike nénije" 1973-tól népi iparművész, 1986-ban elnyerte a Népművészet Mestere címet, 1992-ben pedig „tradíció védjegyet" kapott a furtai férfi népviselet tervezéséért. Elkészített egy teljes legényviseletet: hímzett inget, bőgatyát, hozzá legénykötőt és jegykendőt.

A hivataltól jobbra, az általános iskola régi épületében helyezték el a mai is gyarapodó helytörténeti gyűjteményt, amelynek létrehozásában egysikeres pályázat mellett nagy szerepet játszott a falu lakosainak adományozása is.

A régi paraszti kultúrából kapunk itt egy kis ízelítőt. Együtt látjuk a szövés és fonás eszközeit, a kenyérsütéshez egykor használatos tárgyakat, a paraszti háztartás cserépedényeit, valamint egyéb szerszámokat.

Az egyház hímzett úrasztali terítőjét 1825-ben Orbán György kurátor készíttette. A két világháború között még élt a májusfaállítás hagyománya. A legények májusfaállításkor éjféltájban kolompot rázva, ostort csattogtatva, valamint a pásztorkürtöt meg-megfújva mentek végig a falun. „Akinek van vénlánya, Hajtsa ki a csordára!" – kiabálták ilyenkor.

1992-ben mégsem ennek, hanem a szüreti mulatságnak teremtettek ismét hagyományt. Azóta az ősz kezdetével megrendezik a szüreti felvonulást a karikás-cserregtető versennyel. A rendezvényt nemcsak az itt lakók várják, szívesen látogatják azt a környező és a távolabbi településekről is.

A helyi kulturális élet értékes színfoltja az 1964-ben megalakított citerazenekar. Első öltözet ruhájukat Varga Dánielné rajzolta elő és szabta ki, majd negyvenkét asszony hímezte, hogy kész legyen az első fellépésre, az első sárréti napokra. A furtai hímzés legnagyobb népszerűsítője a mai napig a citerazenekar.

A faluban sétálva megtekinthetők a régi népi építészet emlékei, néhány módosabb paraszti „kűlábas"-porta, a Szabadság utcán magtárral egybeépített zárt kapubejárós házak.

A sziki legelőkön hagyományos juhászkodás folyik. A juhászat épületei a több évszázados hagyományok alapján jól bevált, szerfás, nád vagy szalmatetős, paticsfalu építmények. A szarvasmarha nagyarányú csökkenése miatt a gulya mára megszűnt, s a csordával járnak a legelőre a növendék üszők is. A furtai határ egy része természetvédelmi terület.

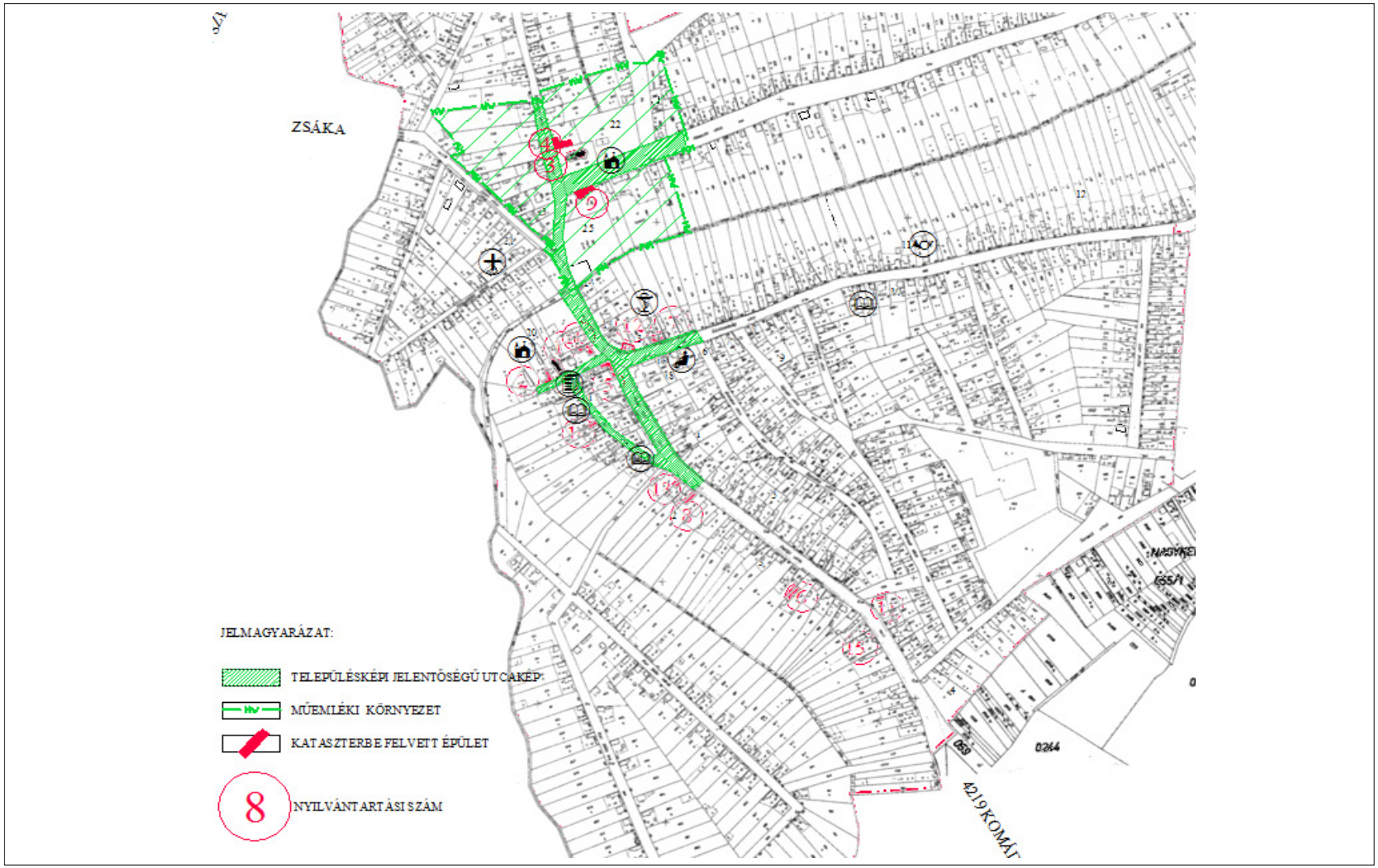

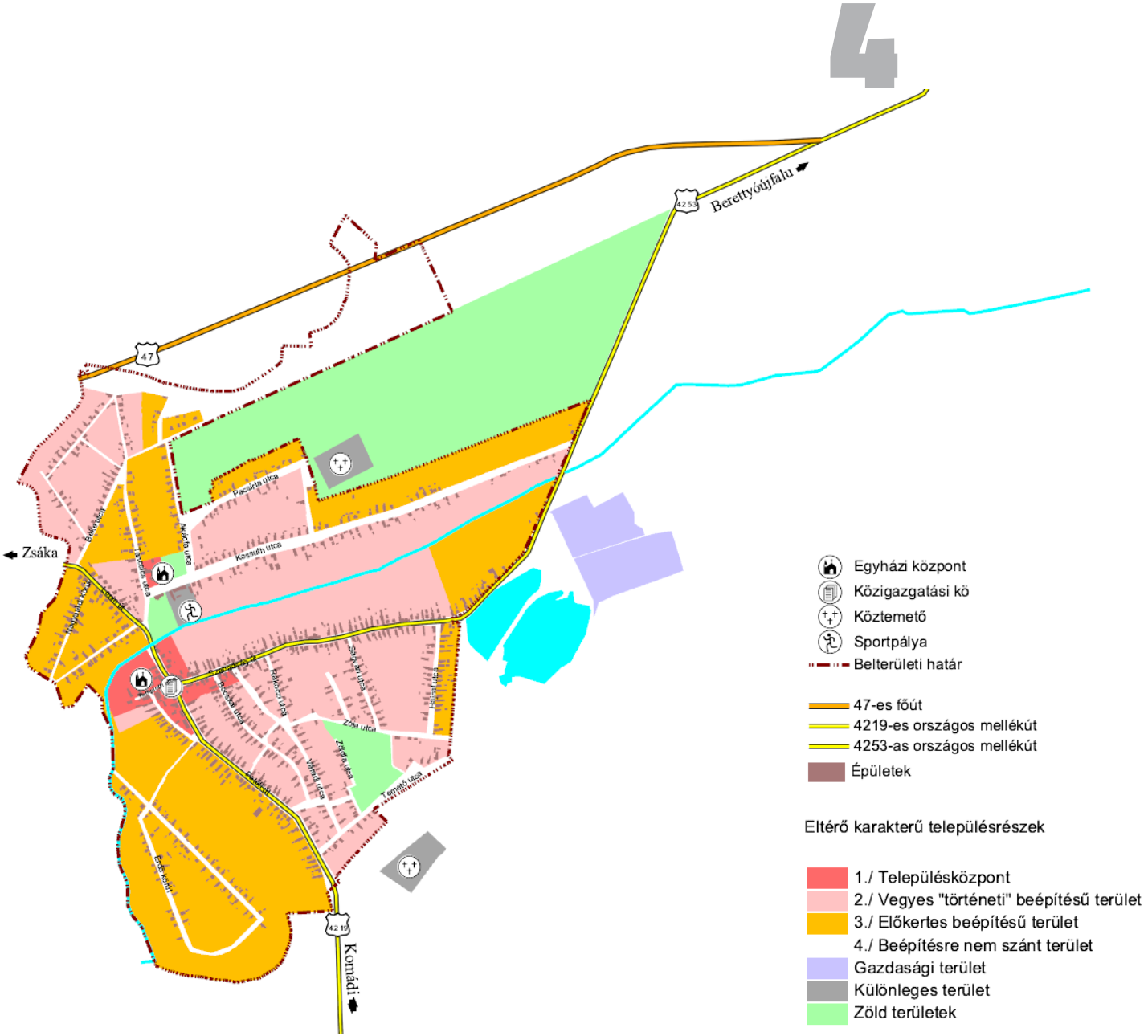

Furta község Örökségvédelmi vizsgálata
(Forrás: Településrendezési terv vizsgálati munkarész Cívistery Bt.)

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

Eltérő karakterű településrészek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával.

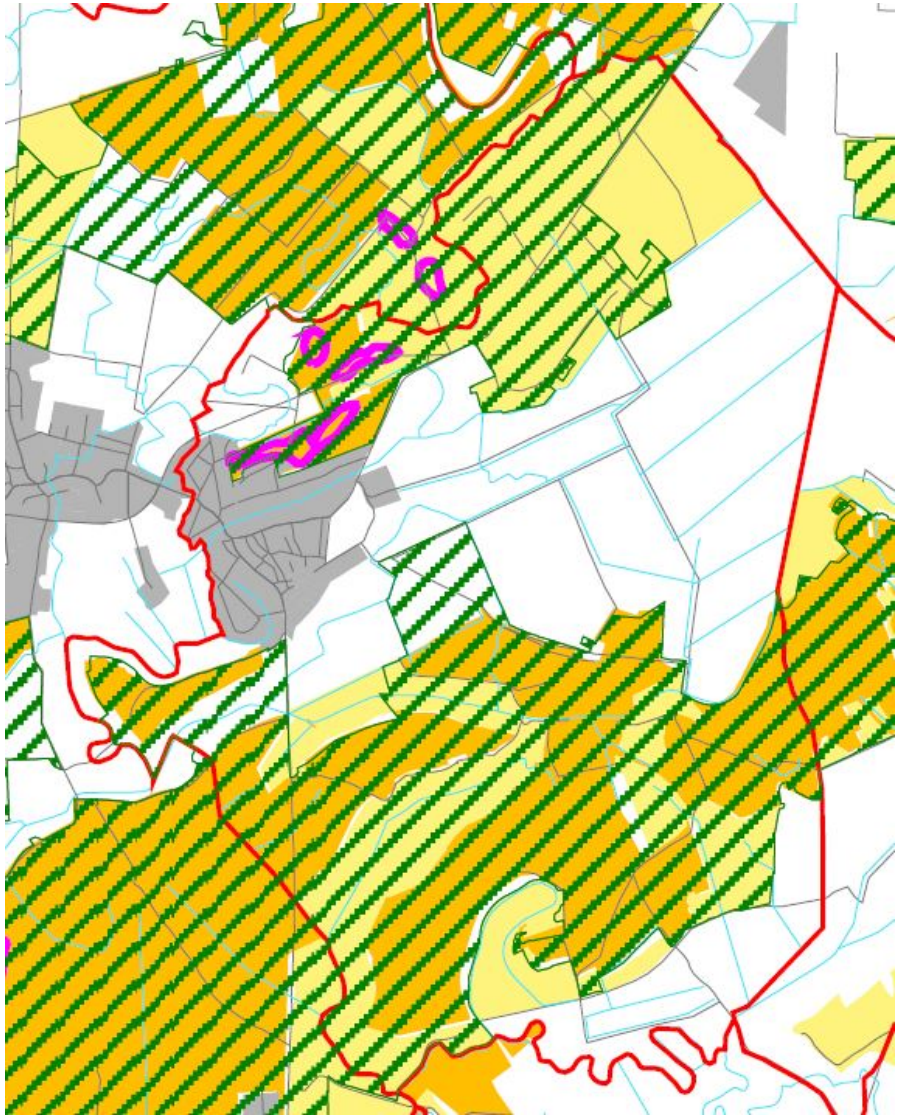
Településképében eltérő karaktert mutat, a település központja, ahol nagyobb léptékű közösségi épületek, polgár házak helyezkednek el, oldalhatáron álló beépítéssel, az utcavonalra kiépítve. Itt az épületek többsége, elhelyezéséből is adódóan, utcával párhuzamos tetőgerincű, nyeregtetővel készült. (1.)
Vegyes „történeti" beépítésű területként azok a településrészek lettek lehatárolva, ahol az épületek egy része előtt előkertet alakítottak ki, más részük viszont az utcavonalra épült ki, ami esetenként lehet a „fő" épület, lehet egy melléképület (góré, nyári konyha), vagy akár mind a kettő. Ilyen értelemben nevezhető „vegyes" beépítésnek, az utcaképet is alakító épületelhelyezés. (2)
A település további lakóterületein az előkertes családiházas beépítés a meghatározó. (3)
E lakóterületeken földszintes, oldalhatáron álló, kizárólag magastetős épületek találhatóak. (3.)

A települést körülvevő táj alapvetően mezőgazdasági kultúrtáj, túlnyomórészt szántóföldi és gyepgazdálkodással.

A közigazgatási terület jelentős része értékes gyep- legelő terület, melyek Natura 2000 különleges természetmegőrző területként, védelem alatt is állnak.

A településtől délnyugatra elhelyezkedő legelő területek, tájvédelmi körzet részét is képezik.

Településhatár
Országhatár
Megyehatár
Természetvédelmi terület - jelzés
Kunhalom
Ex-lege védett területek
Folyó, főcsatorna
Natura 2000 - Különleges természetmegőrzési terület
Hortobágyi Nemzeti Park
Hortobágyi Nemzeti park - tervezett bővítés
Tájvédelmi körzet
Tájvédelmi körzet - tervezett bővítés
Természetvédelmi terület

1./ TELEPÜLÉSKÖZPONT

Településképében eltérő karaktert mutat, a település központja, ahol nagyobb léptékű közösségi épületek, polgár házak helyezkednek el, oldalhatáron álló beépítéssel, az utcavonalra kiépítve. Itt az épületek többsége, elhelyezéséből is adódóan, utcával párhuzamos tetőgerincű, nyeregtetővel készült.

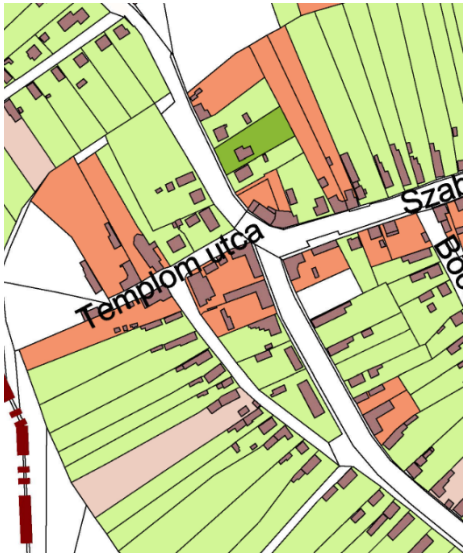

Ferenc utca
Szent László út

coop

HANGULAT
PRESSZÓ
coop

Templom utca

KÖZSEGHÁZ

2./
VEGYES „TÖRTÉNETI” BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLET

Vegyes „történeti” beépítésű területként azok a településrészek lettek lehatárolva, ahol az épületek egy része előtt előkertet alakítottak ki, más részük viszont az utcavonalra épült ki, ami esetenként lehet a „fő” épület, lehet egy melléképület (góré, nyári konyha), vagy akár mind a kettő. Ilyen értelemben nevezhető „vegyes” beépítésnek, az utcaképet is alakító épületelhelyezés.

Ságvári utca
Kossuth utca
Rákóczi
Szabadság
Táncsics utca

Petőfi út

3./ ELŐKERTES BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLET

A település további lakóterületein az előkertes családiházas beépítés a meghatározó. (3) E lakóterületeken földszintes, oldalhatáron álló, kizárólag magastetős épületek találhatóak.

A bemutatott utcaképeket, épületeket nézve, időnként ugyanolyan karakterű területet érzékelünk, mint a történeti településrészen.

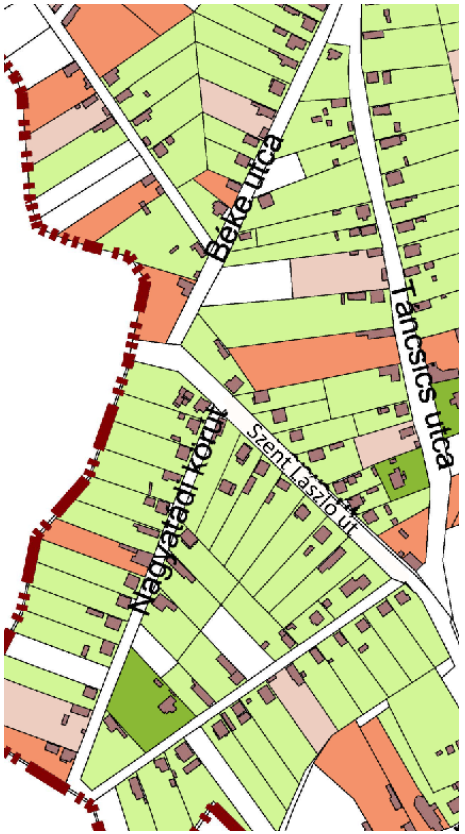

Béke utca
Ferenc utca
Nagyvátádi kövút
Szent László út

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

A település a „Berettyó és Körös Sárrétjének" a területén fekszik, azaz a 42,85 km^2 kiterjedésű furtai határ a Bihari-síknak nevezett kistáj nyugati részén terül el.

Sok a gyenge legelőnek használt szikes puszta, de megtalálható itt a kultúrsztyep is. A szikes talajok aránya Furtán meghaladja az 50 %-ot is. A kistáj az Alföld legjellegzetesebb süllyedék-területe, miután a Berettyó- és Körös-vidék a Tiszántúl nagy víz- és üledékgyűjtője, erózió bázisa volt.

A furtai földek minősége gyenge, értékük átlagosan 17 aranykorona körül mozog. A mezőgazdaságilag hasznosítható területek jellemző kultúráját alkotják a szemestakarmányok, a cukorrépa és a lucerna, s igen fontos a természeti adottságokhoz jól igazodó, részben legeltető állattenyésztés (juh, szarvasmarha), valamint a liba és az egyéb aprójószág.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások

Egy település arculata, sajátos értékeinek megőrzése, egységes képének megóvása- vagy megteremtése, az otthonosság érzésén túl, a helyi közösségek összetartó erejét is növeli.

E fejezetben a településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások találhatók. A szép fogalma ugyan relatív, mégis meghatározható a közösség által általánosan elfogadott esztétikai szint, ami a települési környezet általánosan elfogadott, jellemző értékeihez való igazodást tekinti mércének.

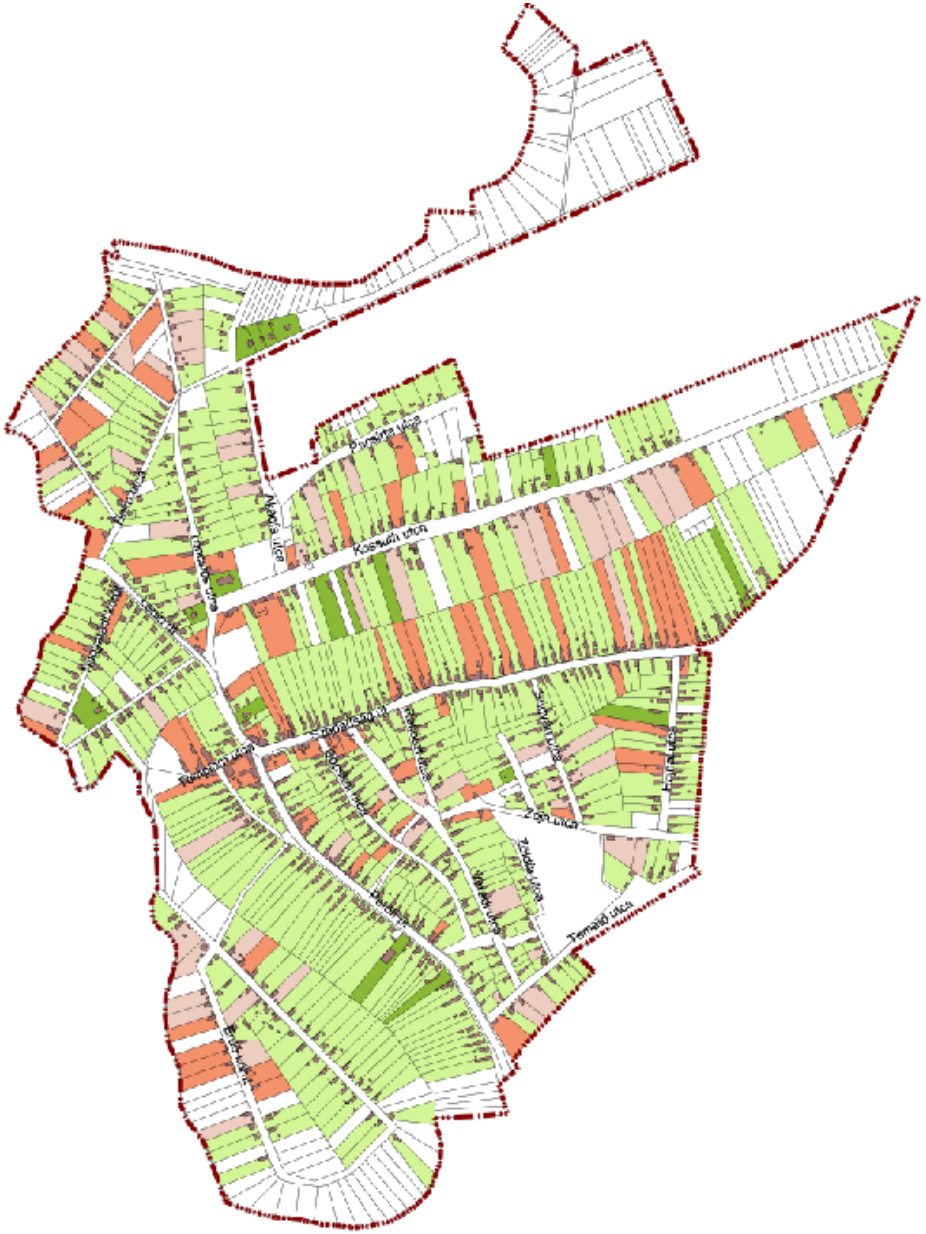
Ha külföldön járunk, és szívünkhöz közelinek érzünk egy települést, a maga egységes megjelenésével, hangulatával, hiába építünk az ott látottal azonos (pl. mediterrán vagy alpesi) házat a saját településünkön, nem éled fel az ott tapasztalt otthonosság érzése. Ezt úgy érhetjük el, ha saját települési környezetünk értékeihez, hagyományaihoz illeszkedő házat- otthont építünk.

A település egyes (általában történeti) részei rendelkeznek ezekkel az értékekkel, de ha nincsenek ilyenek, nekünk (a közösségnek) kell azokat megteremteni.

Az építészeti útmutató az egyes, jellegzetes településrészek arculatához való illeszkedésben kíván segítségül szolgálni, bemutatva a településképbe illeszkedő sajátosságokat, és azokat is, melyek a környezettől való bántó eltérést jelentenek és ezért nem ajánlottak.

Rózsavölgy utca
Alkotás utca
Rózsavölgy utca
Tanuló utca
Tanuló utca
Tanuló

1./ TELEPÜLÉS KÖZPONT

/ajánlások/

TELEPÍTÉS:

Furta Településképében eltérő karaktert mutat, a település központja, ahol nagyobb léptékű közösségi épületek, polgár házak helyezkednek el, oldalhatáron álló beépítéssel, az utcavonalra kiépítve.

MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA

A településközpontban az épületek többsége, elhelyezéséből is adódóan, utcával párhuzamos tetőgerincű, nyeregtetővel készült. Az új épületeket is ilyen tetőformával ajánlott elhelyezni.

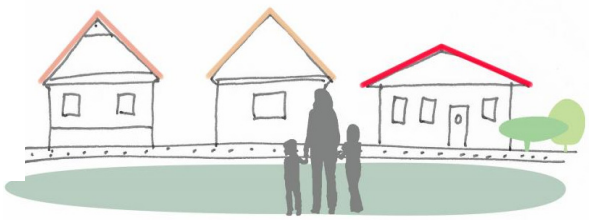
Az épületek földszintesek, így az utcaképben zavaró lenne, emeletes épület elhelyezése.
Ha utcára merőleges tetőgerincű épület készülne, vigyázni kell arra, hogy az oromfal ne bontsa meg zavaróan az egységes utcaképet. Ez a tető kontyolásával, vagy az oromfal burkolásával jobban elkerülhető.

TETŐHAJLÁSSZÖG

Az épületek magas tetővel létesültek, a lapostetős épület idegen a hagyományos településképben. Az alpesi- meredek tető és a mediterrán kis hajlású tető ugyancsak idegen a település képétől. Ajánlott a 35-45 fok közötti hajlásszögű tetőidomok alkalmazása.

2./ VEGYES „TÖRTÉNETI” BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLET

/ajánlások/

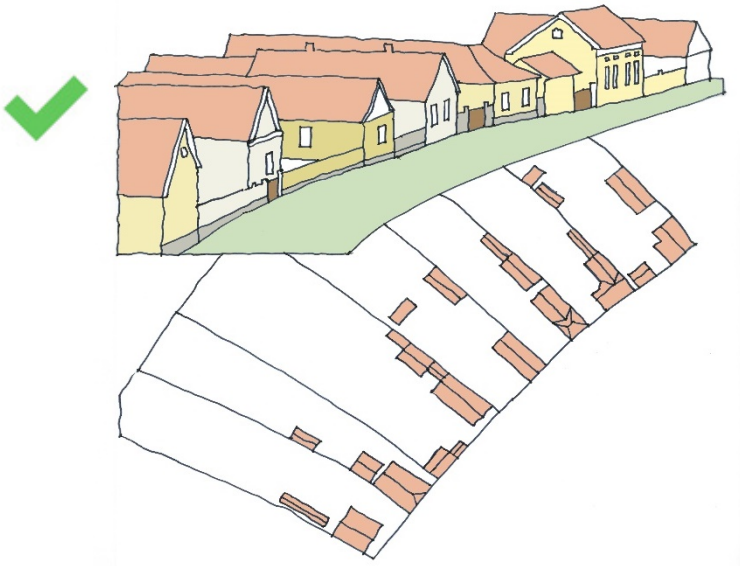

TELEPÍTÉS:
A telkek beépítése jellemzően oldalhatáron álló. Az épületek meghatározó többsége ténylegesen az oldalhatáron áll, csak kivételes esetekben helyezték az oldalhatártól 1-1,5 méter „csurgó távolságra”.

A történeti településrészen az épületek jelentős része (1,5 m, legfeljebb 3,0 m mélységű) előkerttel van elhelyezve, de az utcavonalon álló épület is értékes (hagyományos) részét képezi, az utcaképnek.

A jogszabályi fogalom használat szerint a beépítés módja oldalhatáron álló, előkert nélküli, ugyanis az építési hely (a teleknek az a része, ahol épületet el lehet helyezni) az utcavonalhoz csatlakozik. A köznapi szóhasználat szerint az épületek elhelyezése előkert nélküli- illetve kismélységű előkertes beépítés.

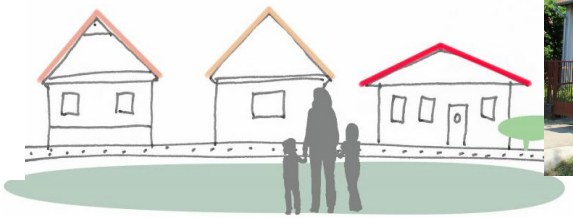
MAGASSÁG ÉS TETŐFORMA

A történeti településrészen a földszintes épületek a meghatározóak. Ezenbelül, az utcai homlokzatmagasság, viszonylag tág határok (3,0- 5,0 méter) között mozog, hiszen utcával párhuzamos tetőgerincű, kiemelt padlómagasságú- nagy belmagasságú- emelt párkányzatú polgárházak, utcára merőleges tetőgerincű- tornácos parasztházak és utcavonalon álló – utcával párhuzamos tetőgerincű tároló épületek, nyári konyhák, vegyesen alkotják a jellegzetes utcaképet.
Az emeletes épület, vagy az utcai oromfalban kialakított, emeleti szintként megjelenő nyílászárók zavaróak utcaképben.

utcaképet vegyesen alkotják utcára merőleges tegerincű, oromfalas, utcára merőleges tetőgerincűjes- vagy kis kontyolású és utcával párhuzamos tegerincű épületek. Ezek változatossága, és a helyenként több azonos tetőformából adódó egyöntetűség adja az utcakép sajátos hangulatát.

TETŐHAJLÁSSZÖG

épületek magas tetővel létesültek, a lapostetős ület idegen a hagyományos településképben. Az alsi- meredek tető és a mediterrán kis hajlású tető ugyancsak idegen a település képétől. Ajánlott a 35-45 fok közötti hajlásszögű tetőidomok alkalmazása.

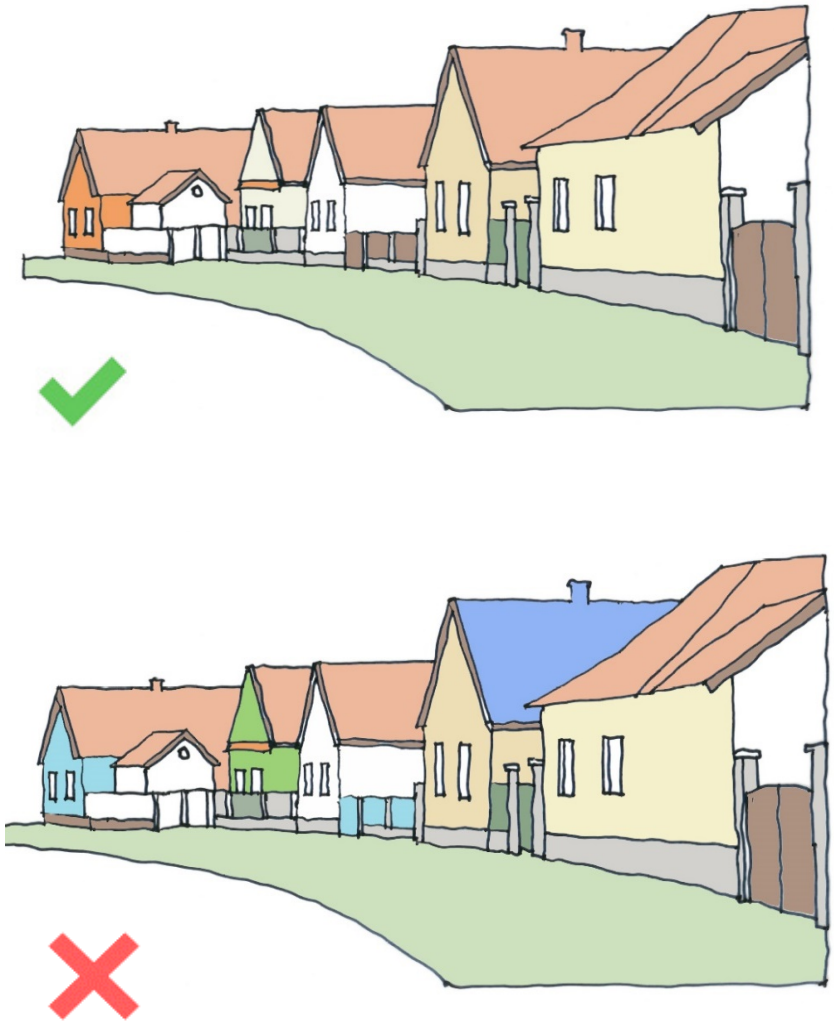

ANYAGHASZNÁLAT, SZÍNEK

Furta településképében a natúr, sárgásvörös cserépfedés az egyeduralkodó, amit a lakóépületek és melléképületek fedésénél egységes alkalmaztak és alkalmaznak. Néhány kivételt, a szürke palafedés, illetve kivételesen a nádfedés jelent. A szürke palatetős épületekhez tartozó melléképületek esetében, sokszor szürke hullámpala fedést alkalmaztak, de ezek használatát javasolt a jövőben elkerülni. A hagyományos azbeszt adalékú palafedés alkalmazása már egyébként sem megengedett, a természetes pala pedig drágább tetőfedő anyag. Néhány újabb keletű épületfelújítás esetén cserép mintázatú fémlemez fedést alkalmaztak, ami abban az esetben még elfogadható megoldásnak számít, ha színe a cserépfedéssel azonos, és felülete nem fénylő. Lehetőség szerint azonban, javasolt a hagyományos cserépfedést alkalmazni. Az épületek homlokzatában a fehér, a sárga, drapp színek a meghatározóak, melyeket változatosabbá tesz a rózsaszín, és a halvány vörös/ téglavörös szín. Ez utóbbi színeket az oromfalak és homlokzatok díszítésénél is gyakran alkalmaznak. A hideg színek (kék, zöld) vakolat színként történő alkalmazása nem javasolt, mert idegen a hagyományos utcaképtől. A szürkészöld szín azonban, a kerítések, kapuk esetében hagyományosnak számít.

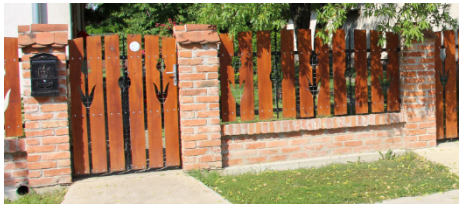

Az utcaképben idegen hatást keltenek fehér- sárga- vörös árnyalattól eltérő színű homloktok, a cserép színtől eltérő tetőfedések, különösen a zöld és kék színűek.

KERÍTÉSEK:

Az utcai kerítés az egyik fontos meghatározó eleme Furta településképének is. A nagy arányban kis (1,5- 2,0- es előkerttel elhelyezett lakóépületek sorát utcavonalon álló épületek szakítják meg helyenként. A kerítések általában áttörtek, de az utcavonalon álló épületek, melléképületek esetén a zárt kerítés is előfordul. Utóbbi esetekben az utcai épülethomlokzat előtt, zavaró, ha tömörré alakítják a kerítésmezőket. hagyományosan, ilyen helyeken mindig áttört kerítésmezőket készítettek.

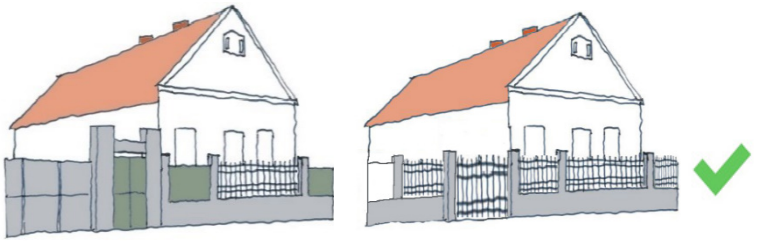
A kerítések általában lábazattal és oszlopokkal tagoltan készültek, így a lábazat és mezőkre való osztás nélküli kerítés zavaróan hat az utcaképben.

A kerítésmezőket nem ajánlott fémlemezből készíteni, de ha mégis fémlemezből készülne, akkor ügyelni kell arra, hogy a fa kerítések hatását keltse. Ebben segít, ha megfelelő tagozatú és színű a kerítésmező, és ha keretezése is készül. Fontos, hogy a színe is a fa kerítéseket idézze.

Kerülni kell a harsány, rikító színek alkalmazását is.

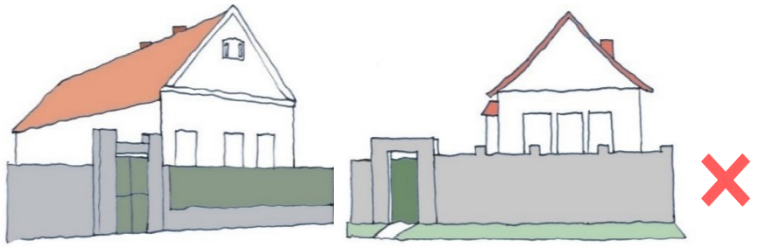
OROMFALAK KIALAKÍTÁSA:

Az utcaképet az utcával párhuzamos, és utcára merőleges tetőgerincű épületek keveredése, változatos elhelyezése jellemzi. Az utcai oromfalak általában vakoltak, egyszerűen díszítettek, kontyolás nélkül, vagy kiskonttyal készültek. Az oromfal deszka burkolattal történő kialakítása nem jellemző. Az utcaképben zavaró hatású, ha az oromfalban nagyméretű nyílás, erkély létesül.

Az utcai ablakok előtti kerítésmezők áttörtek, tömörré tételük zavaró hatású.

Megfelelő megoldás az is, ha a kerítés teljes hosszában áttört. Jó meg-

Különösen zavaró hatású, ha a kerítés lábazat, mezőkre való osztás

Az utcai oromfalban készített nagyméterű nyílás, erkély idegen az utca-

3./ ELŐKERTES BEÉPÍTÉSŰ LAKÓTERÜLET

/ajánlások/

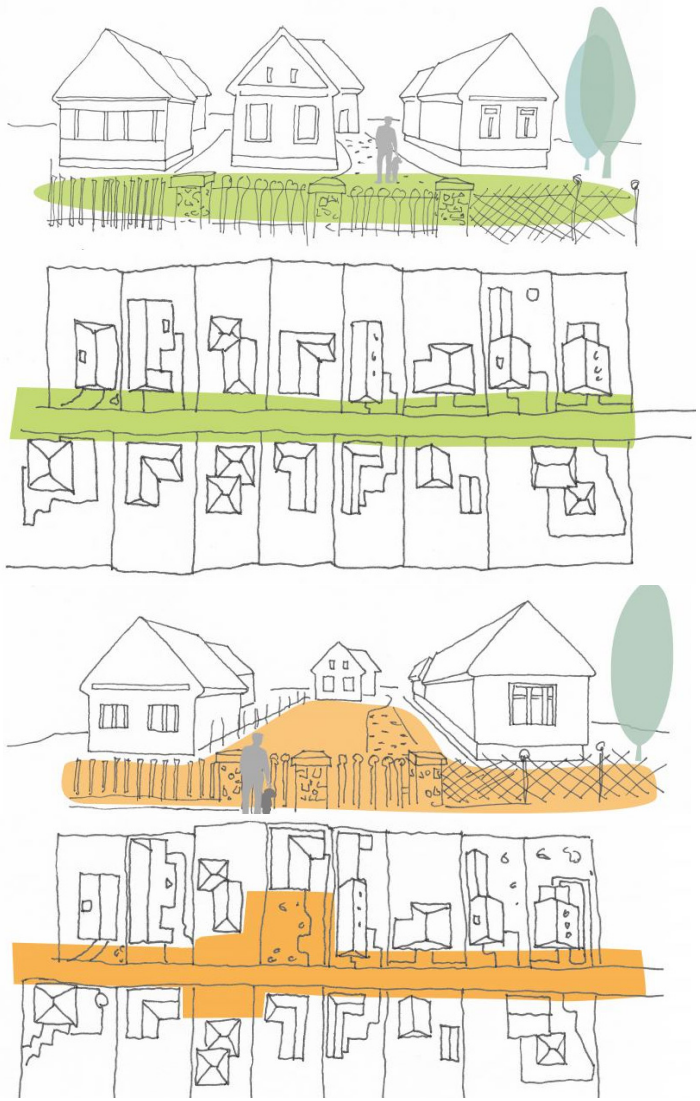

Az eltérő sajátosságú településrészek lehatárolásakor, külön karakterű területként kerültek lehatárolásra azon részei, ahol az épületek előkerttel lettek elhelyezve.

A bemutatott utcaképeket, épületeket nézve, időnként ugyanolyan karakterű területet érzékelünk, mint a történeti településrészen. A különbség abban jelentkezik, hogy a főút mentén emeletes lakóépületek is létesültek, illetve olyan mai lakóépületeket is építettek, melyeknek nagyobb előkertje, és áttört kerítése van.

Az itt megfogalmazható, településkép formálására vonatkozó ajánlások legtöbbje, a történeti településrészen adott ajánlásokkal megegyező.

Az egységes utcaképet több helyen megszakító emeletes, nagyobb előkerttel, teljes hosszában áttört kerítéssel épített lakóépület, új lakóházak környezetbe illesztésére nagyobb hangsúlyt kell fektetni, másfajta építészeti megoldásokat kell alkalmazni.

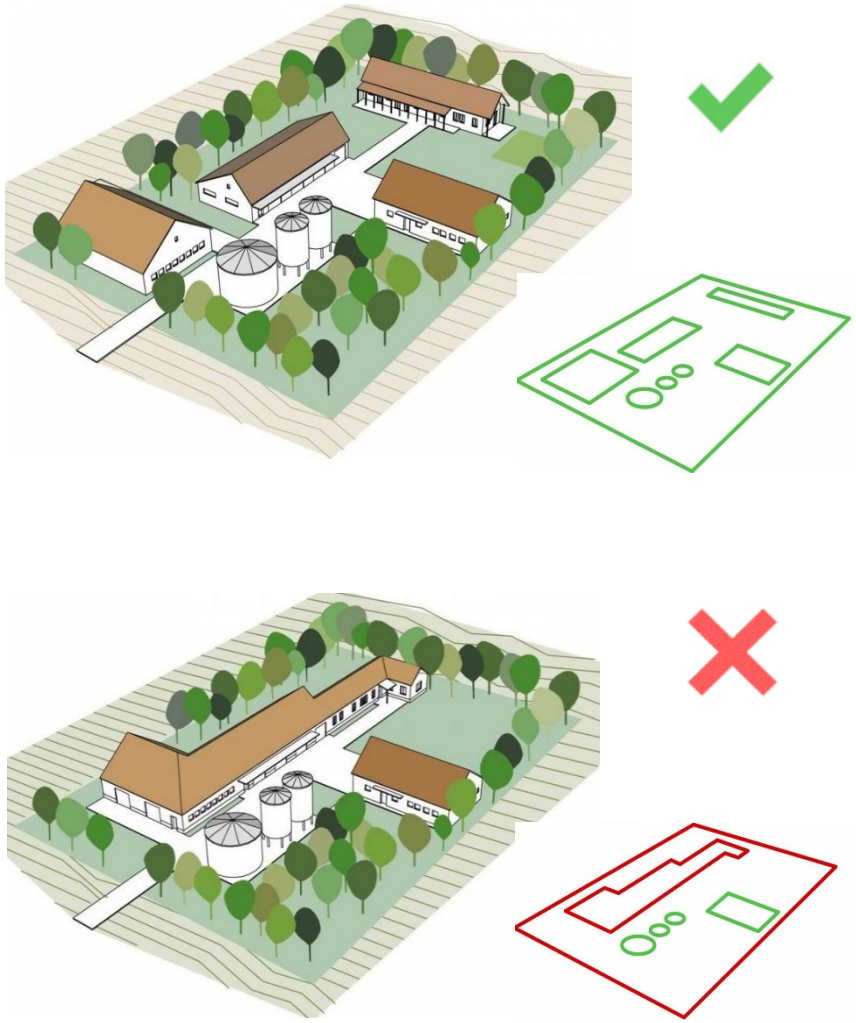
Egységes utcakép létrehozása egyenlő távolságra lévő épületekkel lehetséges.
Hátrahúzással megtörik az utca ritmusa.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLETEK

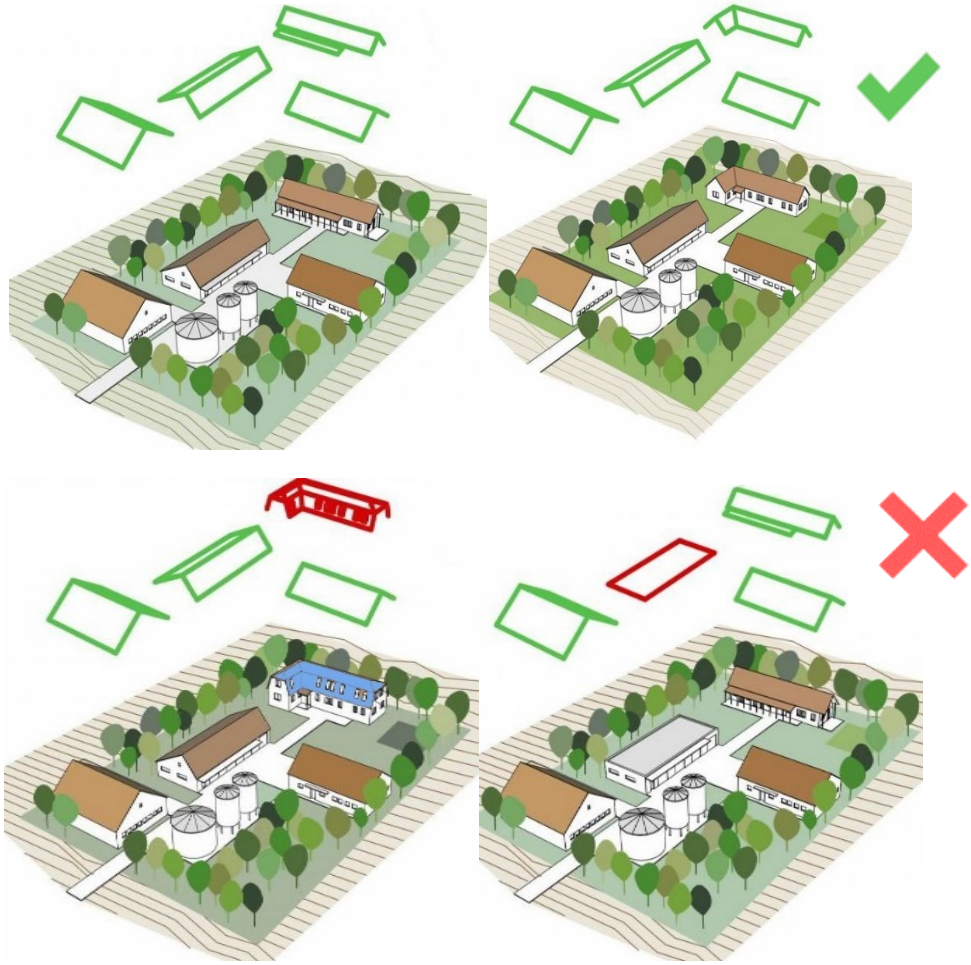
/ajánlások/

E tájképi értékekhez való igazodás érdekében az építmények megjelenésére vonatkozó ajánlások kerültek kidolgozásra:

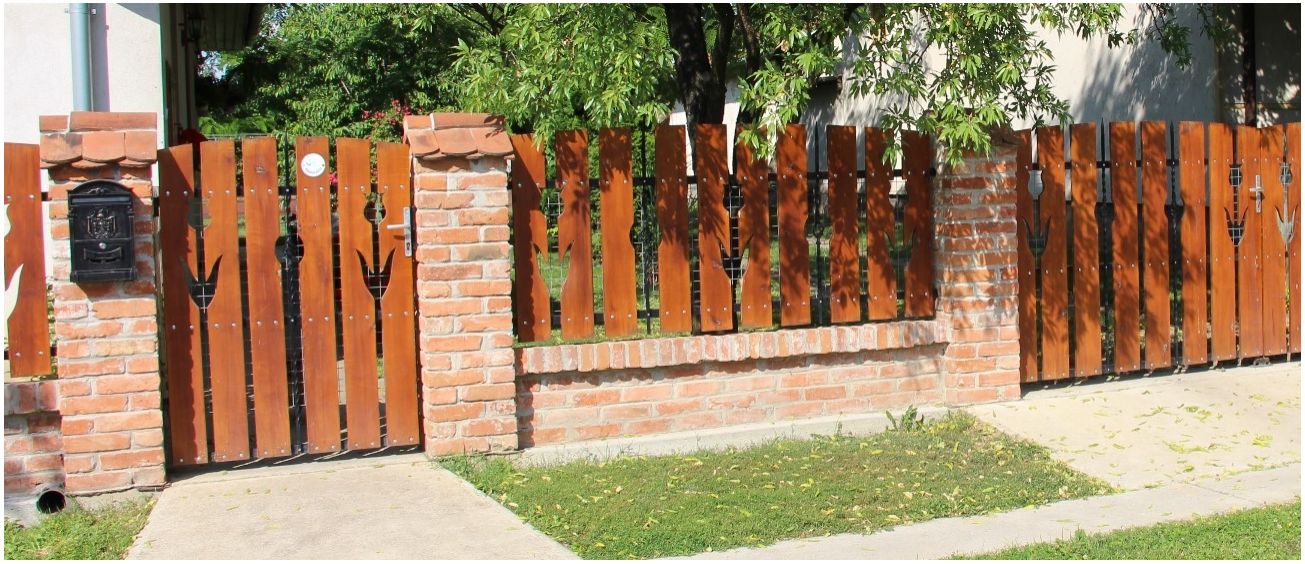
- Szabadon álló, vagy majorszerűen csoportosított, mezőgazdasági építmények helyezhetők el. Az épületek homlokzati képében a fehér, vagy (a tájban hagyományosan alkalmazott világos színű) homlokzati megjelenés az elvárás. Tájidegen színezés (pl. kék, élénkpiros stb.), nem alkalmazható. Az épületeket magas tetővel kell kialakítani.
- A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind a tervezés, mind pedig a megvalósítás során kiemelten kell érvényesíteni.

- Az építmények megengedett legnagyobb épületmagassága legfeljebb 8,0 méter lehet, mely alól kivételt képeznek a mezőgazdasági üzemi területeken létesülő technológiai építmények. Ezen építmények esetében az épület falazata, tetőzete nem készülhet tükröződő felülettel.
- Tájképet zavaró építménynek számítanak és nem helyezhetők el azok az építmények, melyek a táj alapvetően hagyományos jellegével szemben erősen modern, ipari mezőgazdasági karaktert hordoznak, a hagyományos tájalkotó elemektől, a tájból erőteljesen elütnek.

Az egyszerű, nyeregtetős épületek illeszkednek a hagyományos alföldi táj képébe, míg a z eltérő hajlásszögű- összetett tetőfelületek (pl. manzárd tető), a lapos tető, idegenül hatnak. A tájtól idegen az élénk színűre festett homlokzatú épület, az élénk színek alkalmazása, a hagyományos eltérő színű tetőfedő anyagok használata.

KERÍTÉSEK

Az utcai kerítés az egyik fontos meghatározó eleme Furta településképének is.

A nagy arányban kis (1,5- 2,0- es előkerttel elhelyezett lakóépületek sorát utcavonalon álló épületek szakítják meg helyenként. A kerítések általában áttörtek, de az utcavonalon álló épületek, melléképületek esetén a zárt kerítés is előfordul. Utóbbi esetekben az utcai épülethomlokzat előtt, zavaró, ha tömörré alakítják a kerítésmezőket. hagyományosan, ilyen helyeken mindig áttört kerítésmezőket készítettek.

A kerítések általában lábazattal és oszlopokkal tagoltan készültek, így a lábazat és mezőkre való osztás nélküli kerítés zavaróan hat az utcaképben.

A kerítésmezőket nem ajánlott fémlemezből készíteni, de ha mégis fémlemezből készülne, akkor ügyelni kell arra, hogy a fa kerítések hatását keltse. Ebben segít, ha megfelelő tagozatú és színű a kerítésmező, és ha keretezése is készül. Fontos, hogy a színe is a fa kerítéseket idézze.
Kerülni kell a harsány, rikító színek alkalmazását is.

Gyakori a fából készült léckerítés is. Bár a bemutatott képen a kerítést nem tagolták függőleges oszlopokkal, több mezőre, nem hat zavaróan az utcaképben, de ez egyedi esetnek mondható, a kialakítás egyéb fontos részletei miatt. Általában javasolt a kerítést oszlopokkal, mezőkre tagolni.

KERTEK

A településképben több helyen is hangsúlyosan jelennek meg a hátsó kertek. Egyrészt a település felé közúton érkezve, keleti és nyugati irányból, továbbá a mezőgazdasági területek vezető utakról is.

A hátsó kertek a belterületen közlekedve is több helyen feltárulnak. A kertek hagyományos használata, az ott elhelyezkedő melléképületek, górék cserép fedésű, fehér falú, vagy deszka borítású épületei hozzá tartoznak a település hangulatához, szépségéhez.

A műemléki védettségű templomok a település szinte valamennyi részéről, a kertek felől is feltűnik.

A hátsó kertek a belterületen közlekedve is több helyen feltárulnak. A kertek hagyományos használata, az ott elhelyezkedő melléképületek, górék cserép fedésű, fehér falú, vagy deszka borítású épületei hozzá tartoznak a település hangulatához, szépségéhez.

A településkép fontos részét képezik a kertek, azok hagyományos művelése, a tároló épületek, górék, és az időszakonként változó, tárolt takarmány is.

ERKÉLYEK, TORNÁCOK

Furtán, a jellemzően földszintes beépítés miatt, az erkély építése nem jellemző, ahol pedig ilyen épült (néhány kivételtől eltekintve) a településképtől idegen építészeti elemként jelenik meg.

A tornácok az utcakép díszeiként jelennek ugyan meg, mégis kevés helyen számítanak hangsúlyos építészeti elemnek, a zárt (tömör) kerítések miatt.
Az 1900-as évek elején oldal tornácokat, a polgárházak esetében gyakran beüvegezték. Általában négyzetes oszlopokkal készültek, fejezetüket ritkábban díszítették.

A mai épületek esetében, inkább fedett teraszokat építenek, melyekre szép példák is találhatók a településen.

AJTÓK, ABLAKOK

A különböző korokban épület házak, eltérő belmagasságúak, így a nyílászárók arányai is másak. A nagyobb belmagasságú épületek estében nyújtott arányú ablakok készültek, több vízszintes osztással. Az új épületek esetében előszeretettel alkalmaznak nagyobb felületű, szélesebb ablakokat, kevesebb osztással. A nagyobb felületű nyílászárok alkalmazásához a jobb hőszigetelésű mutatók is hozzájárulnak. Fontos elv, hogy régi épületek felújításakor, átalakításakor, lehetőség szerint ne változtassuk meg az ablakok arányát és osztásrendjét.
Ha az új épület történeti értékű utcakép része lesz, lehetőség szerint hagyományos arányrendszerű nyílászárók készüljenek. A nyílászárók arányán sokszor az alkalmazott osztásrendszer is javítani tud. A műanyag nyílászárók alkalmazása a fa nyílászárók mellett, ma már elterjedt alternatíva. Fontos azonban a hagyományos színek alkalmazása.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A modern épületek egyszerűbb, letisztultabb homlokzattal készülnek, mégis fontos, hogy a minőséget is képviselő szép részletek, míves felületek is fellelhetőek legyenek az épületen. A településképbe való illeszkedésnek fontos eszköze a megfelelő színek alkalmazása, az épületek homlokzatán, kerítésén.
Az épületek homlokzatán a fehér- sárga- drapp, színek árnyalatai mellet időnként a halvány rózsaszín, a téglavörös szín is megjelenik. Idegenül hatnak az utcaképben a zöldkék, és egyéb hideg színek. A kerítéseken, kapukon, ajtókon és ablakokon gyakran alkalmazzák a barna színárnyalatai mellett, a szürkét, a zöld különböző (nem élénk) színárnyalatait is. A vörös (natúr) téglaburkolat, esetleg a kő burkolat, kiegészítő homlokzat burkoló felületként is dísze lehet az épületnek.

RÉSZLETEK

A régi épületek finom díszítései, nem csak szépek, hanem a szakmai tudást- hozzáértést is sugallják. A modern technológia, a teherbíró anyagok alkalmazása feledtette velünk a csapolások, áthidalók, erősítő szerkezetek szükségességét, melyek, mint részletek, sokszor a díszei is voltak az épületeknek.

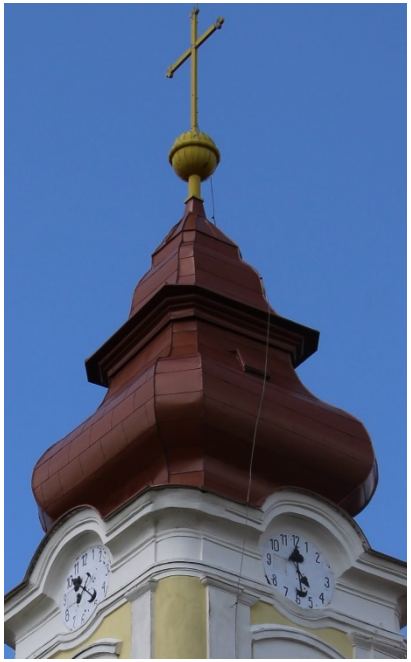
A statika, a szerkezeteket érő erők ugyanúgy működnek, bár a modern szerkezetek alkalmazásával egyszerűbb és letisztultabb homlokzatú épületek, kerítések készülnek.
Ha modern anyagokat alkalmazunk, de szeretnénk a homlokzaton megjelenő részletekben megőrizni valamit a régi hangulatból, ügyeljünk arra, hogy a valódi szerkezeti- statikai szerepnek megfelelően jelenjenek meg ezek a díszítések.

Egymás mellett nézve a régi és az új építésű, míves építészeti megoldásokat, talán jobban átérezzük annak fontosságát, és megértjük, hogy a jól megmunkált természetes anyagok, a szakmai tudás, az egyszerűség és a finom részletek jól megválasztott aránya mindig időtálló és szép lesz.

MAI PÉLDÁK

A képen látható „gerendaház” valójában idegen a hagyományos településképtől, főként, ha utcaképben szemléljük.

Az épület önmagában esztétikus, gondosan és részlet gazdagon elkészített kerítéssel és kapuval.

A napelemek tetőre történt felhelyezése is korrekt, hiszen teljes tetőfelületet borítottak be, igazodva az építészeti egységet jelentő tetősíkhoz.

Több szempontból jó példa az épület, de abban a hagyományos épületekből álló utcaképben hagyományos felületképzést ajánlott alkalmazni. A bemutatott utcakép arról tanúskodik, hogy szerencsére nagyon jól választották meg az épület arányait, és tetőformáját is, ami által mégis illeszkedik az utcaképbe.

7

UTCÁK, TEREK

Furta településképét a keskenyebb kanyargós utcák mellett, a széles utcák is jellemzik. A történeti településrészen a szabálytalanabb, időnként kiszélesedő, majd keskenyebbé váló utcák, és teresedések az általánosak, míg az újabb telepítésű részeken a szabályosabb vezetésű és szélességű utca a jellemző.

Azok az utcák, ahol az épültek előtti, széles közterület ezt lehetővé tette, fasorok teszik hangulatosabbá az utcát.

Nagyobb méretű park, a településen belül kevés található, de a széles utcákat kísérő zöldterületek, a település közvetlen környezete, (a Berettyó folyót kísérő legelők és erdőterületek, a belterülethez csatlakozó legelőterületek) kárpótlást jelentenek.

A település északi utcáját kísérő széles csapadékvíz elvezető árok, jó példa arra, hogy a csapadékvíz elvezetése, egy nyitott, gondozott mederben jó megoldás tud lenni. A füvesített rézsűk, a meder szélére telepített növényzet nem csak szép, hanem a környezet klímáját is jelentősen javítani tudja. Az átereszek egységes kialakítása is meghatározó tud lenni az utcaképben.

Szép példa a településképbe illeszkedő épületre, a művelődési ház, ami a településközpont egyik meghatározó épülete lett.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A településen viszonylag kevés, közterületen megjelenő reklámtábla, hirdetés található. Ezek többsége a falun keresztülvezető országos mellékút melletti kereskedelmi szolgáltató vállalkozásokat hirdeti.

A baloldali képek arra mutatnak példát, hogy egy parabola antennát, vagy a klímaberendezés külső egységét is el lehet úgy helyezni, hogy összhangban áll az épület kialakításával, tömegével, tagozataival.

A képek nem Furtán készültek. Egyrészt még kevés napelemet helyeztek még el a homlokzatokon, másrészt, a megvalósultak közül, csak kevés tekinthető ezek közül példamutatónak. A fényképek tanulsága az, hogy a napelemeket, a tetőfelület szerves részének kell tekinteni, hozzá kell igazítani annak formájához. Jó ötlet, a terasz tetejének fedése is, napelemekkel.

IMPRESSZUM

A Településképi Arculati Kézikönyv a „településkép védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény, továbbá a „településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012.(XI.8.) kormányrendelet alapján készült.

MEGRENDELŐ: FURTA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA
Honlapcíme: www.furta.hu
E-mail címe: polghiv@furta.hu
Postacíme: 4141 Furta, Petőfi u. 1.
Telefon: +36 (54) 441-409
Polgármester: Krucsó Antal

Főépítész: Krisztik János

SZERKESZTETTE, SZÖVEG, FOTÓ:
Zsemberi István és Zsemberiné Luczi Anikó
Cívisterv Bt. (Debrecen, Széchenyi utca 8.)
Telefon: +36 (52) 531-732
Email: civisterv@civisterv.hu

TÉRKÉPI MELLÉKLETEK:
Zsemberi Márk

GRAFIKAI TERVEZÉS:
A Lechner Tudásközpont által kidolgozott minta felhasználásával
készült.

Debrecen, 2017. december